

Obszar strategiczny

Polityka społeczna i zdrowotna

Streszczenie scenariusza

System hiperopiekuńczy

Spirala efektywności poparta wdrożeniami IT doprowadzi do nowych form organizacji społeczeństwa. Powstanie niedający się ściśle zlokalizować ośrodek decyzyjno - koordynacyjny i grupa (z pozoru nieskoordynowanych) jednostek i podsystemów nastawionych na wykonywanie poleceń. Ludzie i algorytmy napędzać będą proces decyzyjny, który przyjmować będzie w wielu aspektach wymiar bezdyskusyjnych prawd objawionych, tworzących nową formę zjawisk duchowych, gdzie sacrum stanie się sam system decyzyjny.

System daje i odbiera. Za względną na wygodę ceną będzie oddanie podmiotowości na wielu płaszczyznach. Nową jakością będzie jednak powszechna akceptacja "nowej racjonalności" w imię wyższych interesów (społecznych, ekologicznych, wspólnotowych czy energetycznych). Świat hiperopiekuńczy to świat nowego człowieka nowej epoki, który nauczony będzie poprawności i zostanie wyzuty z indywidualizmu. Integracja systemów w ramach cyfrowych usług komercyjnych wpłynie na wywołanie nowych płaszczyzn efektywności w zakresie edukacji, ochrony zdrowia czy administracji i będzie skutkować zjawiskami technokratycznymi z tą różnicą, że w ramach tych zjawisk pojawi się depersonalizacja odpowiedzialności za działania i decyzje.

Znaczące ograniczenie liczby miejsc pracy i pauperyzacja klasy średniej spowodują znaczące uzależnienie jednostek i grup społecznych od systemów publicznych, które będą sprywatyzowane. Wbrew pozorom jednak system ten (z uwagi na swoje skomplikowanie) może okazać się kruchy i wrażliwy na wstrząsy. Technokratyczny i inwigilacyjny charakter organizacji społeczeństw stworzy mechanizmy zabezpieczające przed jego upadkiem. Przejawem tego zjawiska będzie wymuszona akceptacja rezygnacji z własnych potrzeb energetycznych na rzecz utrzymania systemu. Wspólne mieszkania i usługi noclegowe staną się nie tylko konsekwencją wywołaną ultraracjonalnością, ale też koniecznością bytową. Podział na zasadnicze dwa bloki geopolityczne o podobnym sposobie działania w oparciu o "cyfrową ultraefektywność" wymuszać będzie progresję systemu. Leczenie stanie się w naturalny sposób połączone z procesem badawczym, w ramach którego proces przekazywania danych będzie wzmacniać fundamenty systemu. Konformizm stanie się wymuszoną koniecznością także w kontekście zwykłych potrzeb życiowych. Na pograniczu systemu zacznie tworzyć się milczący "analogowy" ruch oporu. Cywilizacyjny punkt kulminacyjny stanie się jego początkiem końca.

Zintegrowane systemy IT są wszechogarniające, a ich trwanie i utrzymanie staje się głównym priorytetem nawet kosztem dostaw energii dla gospodarstw domowych. Zjawisko to

stanowi swego rodzaju "przekroczenie Rubikonu" w rozwoju nowego społeczeństwa, w którym podmiotowość obywateli jest kwestionowana. Czy korzyści wynikające z udogodnień usług społeczeństwa informacyjnego będą na tyle istotne, aby zapłacić za to tak wysoką cenę?

Centralny Paradoks Transformacji

Najważniejszym wątkiem scenariusza "System hiperopiekuńczy" jest ukazanie, jak demokratyczne społeczeństwo może niepostrzeżenie przekształcić się w system totalnej kontroli korporacyjnej (bez żadnego dramatycznego przewrotu czy rewolucji). Transformacja ta dokonuje się między 2025 a 2040 rokiem przez serię pozornie racjonalnych, małych decyzji podejmowanych w odpowiedzi na rzeczywiste kryzysy - energetyczny, cybernetyczny i zdrowotny. Każda z tych decyzji wydaje się uzasadniona optymalizacją kosztów, poprawą efektywności lub zwiększeniem bezpieczeństwa, ale ich suma prowadzi do fundamentalnej zmiany natury relacji między jednostką, społeczeństwem, państwem i korporacjami.

Mechanizm trzech aktów degradacji demokratycznej

Proces transformacji przebiega w trzech wyraźnie zarysowanych etapach, z których każdy tworzy fundament dla następnego.

- **Pierwszy akt (2025-2030)** to przejście infrastruktury krytycznej przez BigTech pod pretekstem zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego i cybernetycznego. Kryzysy energetyczne połączone z cyberatakami legitymizują nadanie centrom danych Amazona, Google i Microsoftu statusu infrastruktury równie krytycznej jak szpitale, co prowadzi do technologicznego uzależnienia państw i utraty suwerenności danych.
- **Drugi akt (2030-2035)** wprowadza "Wielką Reglamentację Korporacyjną" z modelem "dane za obsługę" w opiece zdrowotnej, gdzie pacjenci stają przed wyborem między drogimi usługami premium zachowującymi prywatność a darmową opieką wymagającą pełnego udostępnienia danych biometrycznych. Równoległe implementowany jest system "Premii Społecznej" - cyfrowy panoptikon gamifikujący obywatelstwo, który nagradza konformizm przez punktację zachowań zdrowotnych i społecznych, stając się faktycznie obowiązkowym dla 85-90% społeczeństwa.
- **Trzeci akt (2035-2040)** konsoliduje wszystkie elementy w zintegrowany mechanizm kontroli społecznej. Inwigilacja oparta na sztucznej inteligencji klasyfikuje obywateli według "ryzyka psychicznego", prowadząc do farmakologicznego konformizmu (35-40% dorosłych na środkach psychotropowych) i "psychiatryzacji nonkonformizmu", gdzie sprzeciw wobec systemu traktowany jest jako potencjalne zaburzenie psychiczne.

Stratyfikacja Społeczna i Systemy Kontroli

Do 2040 roku społeczeństwo ulega głębokiej stratyfikacji na cztery klasy cyfrowe:

- **Elitę Prywatności** (2-3%) zdolną finansować opcje premium bez udostępniania danych,
- **Klasę Kompromisu** (15-20%) balansującą między prywatnością a kosztami,

- **Większość Transparentną** (65-75%) uczestniczącą w pełnym systemie "dane za obsługę" oraz
- **Wykluczonych 2.0** (8-12%) żyjących poza systemem cyfrowym z praktycznie zerowym dostępem do usług publicznych.

System kontroli opiera się na trzech kluczowych mechanizmach: model "dane za obsługę" tworzący dwuklasową medycynę, system Premii Społecznej zamieniający współobywateli w konkurentów punktowych oraz inwigilację AI zdrowia psychicznego, która automatycznie klasyfikuje i interweniuje w życie obywateli na podstawie analizy ich zachowań online, biometrycznych i konsumpcyjnych.

Mechanizmy Nieodwracalności Systemu

System stabilizuje się i staje nieodwracalny przez kombinację pięciu kluczowych mechanizmów. **Efekt zapadki** sprawia, że każdy kryzys wprowadza "tymczasowe" środki nadzoru, które nigdy nie są cofane - system ewoluuje tylko w kierunku większej kontroli. **Technologiczne uzależnienie** oznacza, że po osiągnięciu krytycznego progu kulturowej standaryzacji (około 70% społeczeństwa) koszty wyjścia stają się skrajnie wysokie z powodu sieciowości usług, ich komplementarności i wysokich kosztów przełączenia na alternatywy. **Asymetria dostępu do informacji** tworzy nieodwracalną nierówność władzy - korporacje gromadzą coraz więcej danych o obywatelach, podczas gdy algorytmy stają się coraz mniej przejrzyste. **Komercjalizacja wszystkiego** przekształca każdy aspekt życia w źródło danych i zysku, tworząc ekonomiczną presję na maksymalizację zbierania informacji. Wreszcie, **normalizacja przez habituację** - stopniowe wprowadzanie zmian sprawia, że każdy kolejny krok wydaje się "niewielkim" odstępstwem od poprzedniego stanu, a młodsze generacje traktują nadzór jako naturalną normalność.

Ostrzeżenie i Wezwanie do świadomego wyboru

Scenariusz "System hiperopiekuńczy" nie przedstawia nieuniknionego determinizmu technologicznego, lecz wysoce prawdopodobną trajektorię rozwoju przy obecnych trendach, określaną jako "dryfująca dystopia" z prawdopodobieństwem realizacji 55-60%. Kluczowym przesłaniem narracji jest wskazanie na krytyczne okno interwencji w latach 2025-2027, kiedy jeszcze możliwe są skuteczne działania regulacyjne, technologiczne i społeczne mogące zmienić kierunek rozwoju.

Głównym ostrzeżeniem scenariusza jest pokazanie, że wybór między emancypacyjnym a kontrolującym wykorzystaniem technologii w polityce społecznej i zdrowotnej musi zostać dokonany świadomie i szybko, zanim zmiany staną się nieodwracalne. System opisany w narracji charakteryzuje się większą subtelnością niż totalitaryzmy XX wieku, ale potencjalnie jest bardziej wszechobecny i trwały, ponieważ opiera się na dobrowolnej zgodzie obywateli wymieniających prywatność na wygodę i bezpieczeństwo.

Cyfrowa efektywność tworzy klatkę ograniczającą obywatelskie swobody w dzisiejszym ich rozumieniu. Czy nauczymy się żyć w świecie super-optimalnym, w którym wszystko jest dla naszego dobra? Chyba, że zaakceptujemy zabieg semantyczny i w przeciągu najbliższych dekad powstaną nowe definicje dobra i obywatelskich swobód.

**Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego**

Polskie Towarzystwo Cyfrowe
<http://cyfryzacja.org>

Projekt finansowany ze środków budżetu państwa, przyznanych przez
Ministra Edukacji i Nauki w ramach Programu „Nauka dla Społeczeństwa II”.
Dofinansowanie: 1 467 000 zł, Całkowita wartość: 1 467 000 zł